

SOTSIAALMINISTEERIUM

PROGRAMM

Vanemaealised

2026–2029

Sissejuhatus

Heaolu tulemusvaldkonna vanemaealiste programm on koostatud heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, tagades vanemaealistele võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks ja toetades nende majanduslikku toimetulekut. Programm keskendub vanemaealiste heaoluga seotud küsimustele ja seab eesmärgiks, et vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud, neile on tagatud kõigiga võrdsed võimalused ja nad tulevad majanduslikult hästi toime. Programm aitab saavutada heaolu arengukava 2023–2030 alaeesmärki nr 3.

Tulemusvaldkond	Heaolu (HE)
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu
Valdkonna arengukava	Heaolu arengukava 2023–2030 (HEA)
Programmi nimi	Vanemaealiste programm
Programmi eesmärk	Eestis elavatel vanemaealistel on võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, nad on ühiskonna igapäevaellu kaasatud ning majanduslikult hästi toime tulevad
Elluviimise periood	2026–2029
Peavastutaja	Sotsiaalministeerium (SoM)
Kaasvastutajad	Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

Programm panustab oma tegevustega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis seatud eesmärkide ja ülesannete täitmisele ning riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikesse muutustesse „Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kestliku rahvastiku ja heaolu tagamiseks“ ja „Uuendame sotsiaalkaitse korraldust, arvestades ühiskondlikke muutusi“. Samuti aitab programm kaasa „Eesti 2035“ mõõdikutega „Tajutud riskid“, „Osalemine tööhõives, kultuurielus, spordis ja vabatahtlikus töös“, „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“ ja „Püsiva suhtelise vaesuse määr“ 2035. aastaks seatud eesmärkide saavutamisele.

Programm panustab ÜRO säästva arengu eesmärkide saavutamisesse:

Vanemaealiste programmi elluviimiseks kasutatakse järgmist välisvahendite meedet:

- 21.4.3.3. Hüvitiste maksmine, skeemide arendamine ja inimeste piiriülest liikumist arvestava sotsiaalkindlustussüsteemi kujundamine (Euroopa Sotsiaalfond+).

Võrreldes perioodi 2025–2028 programmiga on programmi struktuuris muudetud tegevuse „Sotsiaalkindlustuse kujundamine ja pensionide maksmine“ nimetust (varasem nimetus oli „Pensionisüsteemi kujundamine ja hüvitiste maksmine“), kuid programmi eelarve jaotuses muudatusi ei ole.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Vanemaealiste programmi eesmärk

Eestis elavatel vanemaealistel on võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks, nad on ühiskonna igapäevaellu kaasatud ning majanduslikult hästi toime tulevad.

Programmi mõõdik	Tegelik	Sihttase			
	2024	2026	2027	2028	2029
Aktiivsena vananemise indeks <i>Allikas: Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus</i>	37,9 (2018)	41,3	41,7	42,2	43,1

Programmi rahastamiskava

Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes)	Eelarve		Eelarve prognoos		
	2025	2026	2027	2028	2029
Programmi kulud	3 840 686	4 078 076	4 332 046	4 584 536	4 827 950
Tegevus 1. Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine	1 167	179	141	144	170
Tegevus 2. Sotsiaalkindlustuse kujundamine ja pensionide maksmine	3 839 519	4 077 897	4 331 906	4 584 392	4 827 780

Hetkeolukorra analüüs

Rahvastiku vananemisest tulenevalt on sotsiaalvaldkonna suurimad väljakutsed pensionide tagamiseks täiendavate vahendite leidmine, aktiivsena ja tervena vananemise toetamine ning abituse ja abivajaduse tekkimise ennetamine. Statistikaameti andmetel on pikaajalise haiguse olemasolu 65-aastaste ja vanemate seas vähenenud 77,8%-lt 2019. aastal 75,9%-le 2024. aastal. Samuti on 65-aastaste ja vanemate elanike seas viimaste aastate võrdluses pisut vähenenud nende osatähtsus, kes hindavad oma tervises seisundit halvaks või väga halvaks (30,9%-lt 2023. a 28,4%-le 2024. a-l). Siiski hindab üle poole 65-aastastest ja vanematest inimestest (2024. a 58,5%), et nende igapäevaelutegevused on tervisest tingituna suurel või mõningal määral piiratud.

Vanemamisega ja vanusesõbraliku lähenemisviisiga on vaja arvestada kõigis riigi poliitikavaldkondades. Vanemaealiste heaolu puudutavad probleemid ei ole valdkondadeülesest poliitikameetmetesse integreeritud. Jätakuvalt näha vanemaealisi pigem sotsiaal- ja tervisevaldkonna sihtrühmana. Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemist saab toetada vanusesõbralike poliitikameetmetega, mis arvestavad vanemaealiste vajadusi igas eluvaldkonnas. Vanemaealisi on vaja enam kaasata poliitika kujundamisse ning luua võimalusi aktiveerivateks tegevusteks (nt vabatahtlikuks tööks). Võrreldes Euroopa eakaaslastega on vanemaealised ühiskonda oluliselt vähem kaasatud, sealhulgas osalevad vähem vabatahtlikus tegevuses ja poliitikas ning tegelevad vähem hobidega. Vanemamisega seotud hoiakud mõjutavad vanemaealiste elukvaliteeti ja heaolu – vanemaealiste ühekülgne kujutamine soodustab vanuselist eelarvamuste ja stereotüüpide teket.

58,5%

Eesti 65+ elanikest tundis 2024. aastal, et nende igapäevaelutegevused on tervisest tingituna mingil määral piiratud.

Vanemaealiste tööhõive on viimastel aastatel näidanud kasvutendentsi ja on Euroopa Liidus kõrgeimal tasemel. 2024. aastal suurenes 50–74-aastaste tööhõive määr 61,2%-ni, ületades sellega ka 2024. aastal seatud sihttaseme. 65–74-aastaste tööhõive määr tõusis 2024. aastal aga 29,8%-ni (ELi riikides oli see 2023. a keskmiselt 10,7%). Mittetöötavate pensionäride ja tööga hõivatute suhtarv on vähenemas, mis rahvastiku vananemist arvestades on positiivne. Hõivet suurendavad kasvav pensioniiga ja sagedasem töötamise jätkumine pensioniea saabudes. 2024. aastal oli tööjõu-uuringu andmetel kuni 89-aastaseid töötavaid pensionäre juba hinnanguliselt 53 900 (kuni 74-aastastest 48 700).

Kuigi vanemaealiste tööhõivenäitajad on kõrged, on nende vaesusrisk võrreldes ülejäänud elanikkonnaga suurem. 2024. aastal oli suhtelises vaesuses 33,7% 65-aastastest ja vanematest Eesti elanikest. Vanemaealiste suhtelise vaesuse määr vähenes 2024. aastal oluliselt (5,7 protsendipunkti% võrra) võrreldes 2023. aastaga, kui suhtelises vaesuses elas 39,4% 65-aastastest ja vanematest. Vanemaealiste olukorda parandasid 2024. aastal jätkunud pensionitõus ja pensionäridele tagatud maksuvaba tulu keskmise pensioni ulatuses.

Suhtelise vaesuse määr on aastate jooksul olnud kõrgeim üksi elavate vanemate inimeste seas ja nii oli see vaatamata pensionitõusule ka 2024. aastal. 2024. aastal koges suhtelist vaesust 62,3% üksi elavatest 65-aastastest ja vanematest inimestest (2023. aastal 71%). 2024. aastal oli vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär, mis iseloomustab pensionisüsteemi võimekust tagada töölt pensionile siirduvale inimesele tema senise elatustasemega võrreldav sissetulek, 49%. Rahvusvaheline võrdlus näitab, et Eesti netoasendusmäär on tagasihoidlik. See tähendab, et pensionile siirduva inimese sissetulekute langus on märkimisväärne ja elatustaseme paremaks tagamiseks on vaja teha täiendavaid pingutusi.

62,3%

Eesti üksi elavatest
65+ elanikest elas
2024. aastal
suhtelises vaesuses.

Rahvapensioni määra ja arvestusliku elatusmiinimumi suhe iseloomustab pensioni piisavust baasvajaduste rahuldamiseks pensionieas. 2024. aastal oli see näitaja 1,08 (2023. aastal 0,99). Indikaatori kasvu peamiseks põhjuseks oli 2024. aastal rahvapensionimäära tõus 10,6%. Kuigi mõned aastad tagasi jäi rahvapension elatusmiinimumile alla, on viimaste aastate teadlik poliitika pensionide tõstmiseks viinud suhte üle 1,0 piiri.

Keskmise palga ja keskmise pensioni suhe iseloomustab pensionäride sissetulekute taset võrreldes tööl käiva elanikkonna sissetulekute mediaantasemega, andes pildi nende suhtelisest majanduslikust positsioonist ühiskonnas. Kui 2023. aastal oli suhtarv 56%, siis 2024. aastal 58%. Indikaatori kasvu põhjuseks on pensionide tõus, mis 2024. aastal oli 10,6%. Kuigi näitaja on kasvanud, on 2024. aasta tase sihttasemest madalam, mis osutab vajadusele jätkata pensionide tõstmist, et vähendada pensionäride majanduslikku lõhet palgasaajatega. Nii demograafiast kui ka mittetraditsiooniliste töövormide järjest laialdasemast kasutamisest tuleneva maksumaksjate vähenemise ja II pensionisambasse pensioniks kogutu enne pensioniiga ärakasutamise tõttu on keskmise pensioni ja keskmise palga suhe tulevikus veelgi vähenemas. Samuti töötab järjest enam inimesi osaliselt välisriikides, mis omakorda vähendab maksumaksjaid ja pensioniõigusi Eestis.

2024. aastal Tartu Ülikooli RAKE tehtud pensionitarkuse uuring¹ tõi välja, et kuigi teadmised pensionisüsteemi kohta on suhteliselt head, on inimeste aktiivsus enda pensioni planeerimisel väike ja põlvkonniti erinev ning enamus tunneb end ebakindlalt. Inimesed hakkavad pensioniks valmistuma liiga hilja ning on ettevalmistuste tegemisel liiga passiivsed. Uuringu järgi puuduvad pensionisäästud 20%-l inimestest ning 12%-l on lisaks I sambale ainus pensionivara II sammas. Siiski säästavad paljud muul viisil, näiteks kinnisvara soetamise või pangakontole või tähtajalisele hoiusele kogumise kaudu. Oluline on jätkata tasuta pensioninõustamise teenusega, suurendades sellega inimeste pensionitarkust.

¹ Pensionitarkuse uuring. 2024. Tartu Ülikool RAKE

Olulisemad tegevused

- Luuakse **pikaajaline pensionistrateegia aastani 2070 ning suurendatakse pensioniteadlikkust**, sealhulgas jagatakse keskmise vanaduspensioni asendusmäära eesmärgi saavutamiseks erinevatele osapooltele teavet tööandjapensioni rollist.
- Jätkatakse välisvahendite toel pensionipõlve rahalist turvatunnet suurendava **pensionitarkuse teenuse** pakkumisega. Eesmärk on kujundada Sotsiaalministeeriumi pensionitarkuse teenus riiklikul tasandil usaldusväärseks kolme pensionisamba üleseks infoallikaks, mis võimaldab kallutamata pensioniinfo kättesaadavuse kaudu suurendada inimeste pensioniteadlikkust ning toetada ja motiveerida nende pensionivalikuid, et saavutada pensionipõlveks rahaline turvatunne.
- Luuakse võimalusi teisest pensionisambast lahkunute kiiremaks taasliitumiseks kogumispensionisüsteemiga ja **hinnatakse võimalusi tõsta miinimumpensioni**, et tagada inimestele parem sotsiaalne kaitse.
- Pensioni tõrgeteta väljamaksete tagamiseks on vaja **tuua pensioniteenus uuele platvormile SKAIS2**. Oluline on tagada pensionide määramise ja maksmise järjepidevus ning ennetada riski, mille tulemusena ei ole võimalik teha õigeaegseid pensionide väljamakseid.
- Luuakse ja täiendatakse sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutlikkuse mõõtmise tööriistu nagu näiteks sotsiaalkindlustusskeemide tulude ja kulude mudel ning rahvastikuandmete simulatsioonimudel.
- Uuendatakse Ukrainaga sõlmitud kahepoolset sotsiaalkindlustuslepingut, et tagada piiriüleselt töötanud inimeste sotsiaalkindlustusõigused.

Programmi tegevused ja teenused

Tegevus 1. Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine

Tegevuse eesmärk: parandada vanemaealiste ühiskonnaelus osalemist.

Välisvahendite toel parandatakse vanemaealiste rolli väärtustamist ühiskonnas, soodustatakse vanemaealisi väärtustavaid hoiakuid, vähendatakse vanusega seotud eelarvamusi ja diskrimineerimist (sh tööturul) ning pa-nustatakse tööandjate teadlikkuse parandamisse ja hoiakute muutmisse.

Strateegilise partnerluse kaudu võimestatakse vanemaealiste huvikaitse- ja esindusorganisatsioone ja nende võrgustikke, toetatakse vanemaealiste esinduskogude loomist kohalike omavalitsuste juurde ja edendatakse vanusesõbraliku ühiskonna kujundamist, toetades seeläbi vanemaealiste kaasamist poliitikakujundamisse.

Perioodil 2026–2029 on kavas:

- Parandatakse vanemaealiste rolli väärtustamist ühiskonnas ning nende kaasamist ja aktiveerimist. Soodustatakse vanemaealisi inimesi väärtustavate hoiakute kujunemist ning vähendatakse vanusega seotud eelarvamusi ja diskrimineerimist ühiskonnas, sealhulgas tööturul. Lisaks on eesmärk mõjutada positiivselt vanemaealiste endi hoiakuid ja eelarvamusi ning seeläbi parandada nende eneseväärtustamist. Arvestatakse aktiivsena vananemise põhimõtetega.
- Strateegilise partnerluse raames tegeldakse vanemaealiste kaasamise ja toetamisega kohalikes omavalit-sustes ning arendatakse huvikaitset ja koostööd Sotsiaalministeeriumiga. Fookuses on digioskuste aren-damine (sh digimentorite koolitus), vanuselisest diskrimineerimisest teavitamine, teadlikkuse suurenda-mine loengute ja töötubade kaudu ning kogukondliku koostöö (sh seltsiliste) tugevdamine. Lisaks tehakse uuring vanemaealiste digitaalsele esmatasandi tervishoiule ligipääsu kohta.

Tegevuse moodsik	Tegelik	Sihttase			
	2024	2026	2027	2028	2029
50–74-aastaste tööhõive määr, % <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	61,2%	62,3%	62,9%	63,4%	64,0%

Tegevus 2. Sotsiaalkindlustuse kujundamine ja pensionide maksmine

Tegevuse eesmärk: tagada inimestele hüvitiste, toetuste ja nõustamisega rahaline heaolu ning kindlustada pensionisüsteemi jätkusuutlikkus.

Kujundatakse terviklik ja jätkusuutlik sotsiaalkindlustussüsteem, arvestades inimeste piiriülest liikumist ning muutusi ühiskonnas ja demograafias. Tegevus hõlmab sotsiaalkindlustuspoliitika ja pensionipoliitika valdkon-dades ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprot-sessis osalemist ning sotsiaalkindlustus- ja pensionipoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Sotsiaal-ministeerium tegeleb inimeste pensioniteadlikkuse ja pensionitarkuse suurendamisega.

Tegevuse eelarvest maksab Sotsiaalkindlustusamet riiklikku vanaduspensioni, mis on sotsiaalkindlustushü-vitis vanaduse korral. Pensionisüsteemi eesmärk on tagada pensionile läinud inimesele igakuine sissetulek,

mida mõjutab inimese varasem panustamine pensioniskeemi (sotsiaalmaksu tasumine). Vanaduspensioni saamiseks peab olema jõudnud vanaduspensioniiikka ja täidetud vajalik pensionistaaž. Vanaduspensioniga jõuab 2026. aastaks 65. eluaastani. Alates 2027. aastast sõltub vanaduspensioniga keskmisest eeldatavast elueast. Vanemaealiste inimeste heaolu tagamiseks ja võimaliku absoluutse vaesuse riski vähendamiseks prognoositakse 44-aastase staažiga vanaduspensioniks alates 2026. aasta 1. aprillist 861 eurot (01.04.2025 – 817 eurot), kasv 44 eurot.

Sotsiaalkindlustusamet maksab tegevuse eelarvest ka riiklikku toitjakaotuspensioni ja riiklikku töövõimetuspensioni. Toetustena makstakse üksi elava pensionäri toetust, represseeritu ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetust, olümpiavõitja toetust ja sotsiaaltoetust välisriigist Eestisse elama asunud Eesti kodanikule või eesti rahvusest isikule ning tema abikaasale, lastele ja vanematele (enne 01.01.2024 riiki saabujatele).

Perioodil 2026–2029 on kavas:

- Luuakse ja täiendatakse sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutlikkuse mõõtmise tööriistu nagu näiteks sotsiaalkindlustusskeemide tulude ja kulude mudel ning rahvastikuandmete simulatsioonimudel.
- Jätkatakse välisvahendite toel pensionipõlve rahalist turvatunnet suurendava pensionitarkuse teenuse pakkumisega. Eesmärk on kujundada Sotsiaalministeeriumi pensionitarkuse teenus riiklikul tasandil usaldusväärseks kolme pensionisamba üleseks infoallikaks, mis võimaldab kallutamata pensioniinfo kättesaadavuse kaudu suurendada inimeste pensioniteadlikkust ning toetada ja motiveerida nende pensionivalikuid, et saavutada pensionipõlveks rahaline turvatunne.
- Keskmise vanaduspensioni asendusmäära eesmärgi saavutamiseks jagatakse erinevatele osapooltele teavet tööandjapensioni rollist, kaalutakse võimalust teisest pensionisambast lahkunute kiiremaks taasliitumiseks kogumispensionisüsteemiga ja hinnatakse võimalusi tõsta miinimumpensioni, et tagada inimestele parem sotsiaalne kaitse.
- Pensioni tõrgeteta väljamaksete tagamiseks on vaja tuua pensioniteenus uuele platvormile SKAIS2. Oluline on tagada pensionide määramise ja maksmise järjepidevus ning ennetada riski, mille tulemusena ei ole võimalik teha õigeaegseid pensionide väljamakseid.
- Uuendatakse Ukrainaga sõlmitud kahepoolset sotsiaalkindlustuslepingut, et tagada piiriüleselt töötanud inimeste sotsiaalkindlustusõigused.

Tegevuse mõõdikud	Tegelik	Sihttase			
	2024	2026	2027	2028	2029
Vanaduspensioni teoreetiline netoasendusmäär <i>Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium</i>	49%	≥ 44%	≥ 44%	≥ 44%	≥ 44%
Mediaanpensioni suhe mediaanpalka <i>Allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium</i>	58%	≥ 60%	≥ 60%	≥ 60%	≥ 60%
Rahvapensionimäära suhe arvestuslikku elatusmiinimumi <i>Allikas: Statistikaamet, Sotsiaalkindlustusamet</i>	1,08	> 1,0	> 1,0	> 1,0	> 1,0

Programmi juhtimiskorraldus

Vanemaealiste programmi on Sotsiaalministeerium teinud koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas heaolu arengukava 2023–2030, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ eesmärgi. Programmi kinnitab sotsiaalminister pärast 2026. aasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning see avalikustatakse Sotsiaalministeeriumi veebilehel.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärgi aitavad toetada tulemusvaldkonna „Heaolu“ teised programmid (Sotsiaalministeeriumi „Sotsiaalhoolekandeprogramm“, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi ühisprogramm „Tööturuprogramm“ ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi „Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdsete võimaluste programm“). Teistest tulemusvaldkondadest toetavad programmi eesmärgi enim tulemusvaldkonna „Tervis“ Sotsiaalministeeriumi programmid „Tervist toetavad valikud“, „Tervist toetav keskkond“ ja „Inimkeskne tervishoid“.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab Sotsiaalministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programmi täitmisest antakse aru heaolu arengukava 2023–2030 juhtkomisjonile ja tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes. Juhtkomisjoni on kaasatud valdkonna peamised koostööpartnerid ning juhtkomisjoni koosolekud toimuvad minimaalselt kaks korda aastas (märtsis-aprillis ja novembris). Juhtkomisjoni ülesanded, liikmed ja koosolekute protokollid ning tulemusvaldkonna „Heaolu“ iga-aastased tulemusaruanded on avalikustatud Sotsiaalministeeriumi veebilehel.

Programmi teenuste kirjeldus

Tegevus 1.

Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnalus osalemise toetamine

Vanemaealiste poliitikakujundamisse kaasamine

(vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 414)

Teenuse eesmärk on kaasata vanemaealisi poliitikakujundamisse strateegilise partnerluse kaudu. Selleks võimestatakse vanemaealiste huvikaitse- ja esindusorganisatsioone ja nende võrgustikke ning toetatakse vanemaealiste esinduskogude loomist kohalike omavalitsuste juurde. Lisaks edendatakse vanusesõbraliku ühiskonna kujundamist ja kaasatakse vanemaealisi enam poliitikakujundamisse.

Hoiakute muutmine vanemaealistesse töötajatesse

(vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 404)

Teenuse eesmärk on parandada vanemaealiste rolli väärtustamist ühiskonnas, soodustada vanemaealisi inimesi väärtustavaid hoiakuid ning vähendada vanusega seotud eelarvamusi ja diskrimineerimist ühiskonnas, sealhulgas tööturul, arvestades aktiivsena vananemise põhimõtetega. Lisaks on eesmärk mõjutada positiivselt vanemaealiste endi hoiakuid ja eelarvamusi vananemise suhtes ning seeläbi parandada nende eneseväärtustamist. Tegevusi rahastatakse välisvahenditest (ESF+ TAT „Pikaajalise hoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine“).

Tegevus 2.

Sotsiaalkindlustuse kujundamine ja pensionide maksmine

Sotsiaalkindlustuspoliitika kujundamine ja selle elluviimise korraldamine

(vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 426)

Teenuse raames töötatakse välja ja viiakse ellu sotsiaalkindlustuspoliitikat, et tagada terviklik ja jätkusuutlik sotsiaalkindlustussüsteem, arvestades inimeste piiriülest liikumist ning muutusi ühiskonnas ja demograafias. Teenus hõlmab sotsiaalkindlustuspoliitika valdkonnas ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning sotsiaalkindlustuspoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Piiriülel töötamisel kogutud pensioniõiguste säilimiseks sõlmitakse Euroopa Liidu väliste riikidega kahepoolsed sotsiaalkindlustuslepingud.

Pensionipoliitika kujundamine ja selle elluviimise korraldamine

(vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 57)

Teenuse raames töötatakse välja ja viiakse ellu pensionipoliitikat, et tagada nii praegustele kui ka tulevastele pensionäridele piisava suurusega asendussissetulek. Teenus hõlmab pensionipoliitika valdkonnas ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning pensionipoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Täiendavalt pakutakse pensionitarkuse teenust, mille eesmärk on suurendada kallutamata, lihtsa ja selge pensioniinfo kättesaadavuse kaudu kõigi täiskasvanud inimeste pensioniteadlikkust ning toetada ja motiveerida nende pensionivalikuid. Pensionitarkuse teenust ja seda toetavaid tegevusi rahastatakse välisvahenditest (ESF+ TAT „Eesti inimeste pensionialase teadlikkuse suurendamine“).

Riiklik vanaduspension

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 302)

Vanaduspension on riiklik sotsiaalkindlustushüvitis, mille eesmärk on tagada igakuine sissetulek inimestele, kes on jõudnud vanaduspensioniiikka ja omavad vajalikku pensionistaaži. Pensioni suurus sõltub inimese varasemast tööstaažist ja sotsiaalsüsteemi panusest. Süsteem võimaldab paindlikku pensionile minekut enne või pärast ametlikku pensioniiga, mis sõltub inimese sünniaastast ja alates 2027. aastast ka eeldatavast elueast.

Lisaks tavapärasele vanaduspensionile hõlmab teenus ka välisriikides välja teenitud pensionide taotlemise ja koordineerimise tuge, samuti eripensione teatud ametigruppidele vastavalt kehtivatele seadustele. Teenust reguleerivad riikliku pensionikindlustuse seadus ja teised asjakohased õigusaktid.

Riiklik töövõimetuspension

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 237)

Töövõimetuspension on riiklik sotsiaalkindlustushüvitis inimestele, kelle töövõime on pikka aega vähenenud või puudub püsiva tervisekahjustuse tõttu. Alates 2016. aastast ei määrata uusi töövõimetuspensione, sest need on asendunud töövõimetoetusega, kuid varem määratud pensionide maksmist jätkatakse.

Teenuse alla kuuluvad ka juhtumid, kus töövõimetuspensionini määramine toimub erandkorras (nt kui inimene ei kvalifitseeru töövõimetoetusele), samuti hõlmab teenus töövõimetuspensione välisriikidest. Uute juhtude puhul tuleb töövõime hindamiseks ja toetuse taotlemiseks pöörduda töötukassasse.

Riiklik toitjakaotuspension

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 238)

Toitjakaotuspension on sotsiaalkindlustushüvitis, mida makstakse lähedastele isikutele, kes jäid pärast peretoitja surma ilma vajalikust ülalpidamisest. Pensioni eesmärk on tagada toimetulek inimestele, kes olid lahkunud toitjast sõltuvad, näiteks alaealsed lapsed, õppivad noored või töövõimetud pereliikmed. Pensioni saamise õigus ja kestus sõltuvad pereliikme vanusest, õppimisest või tervises seisundist.

Alates 1. oktoobrist 2026 toimub üleminek uuele

toitjakaotustoetuse süsteemile, mille kaudu jätkub toetuse maksmine alaealistele ja kuni 24-aastastele õppivatele noortele. Toitjakaotuspension jääb kehtima piiratud juhtudel, näiteks töövõimetutele või pensioniealistele pereliikmetele.

Üksi elava pensionäri toetus

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 189)

Üksi elava pensionäri toetuse eesmärk on suurendada vanaduspensioniealiste üksikpensionäride sissetulekut, et parandada nende majanduslikku iseseisvust ja vähendada vaesuse riski. Toetusele on õigus isikul, kes on vanaduspensionieas, elab rahvastikuregistri andmetel üksi ning kelle igakuine kättesaadav pension on väiksem kui 1,2-kordne Eesti keskmine vanaduspension. Toetust makstakse üks kord aastas riigile teadaolevate andmete alusel.

Olümpiavõitja toetus

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 191)

Olümpiavõitja riikliku toetuse eesmärk on tunnustada olümpiavõitja saavutust ja tagada talle pärast sportlaskarjääri väarikas toimetulek. Igakuist toetust makstakse olümpia- või paraolümpiamängudel olümpiavõidu saavutanule. Toetusele tekib õigus kümme aastat enne vanaduspensioniiiga või osalise või puuduva töövõime tuvastamisel.

Represseeritu ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetus

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 186)

Represseeritu ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetuse eesmärk on toetada rahaliselt neid isikuid, kes on kannatanud okupatsioonirežiimide repressioonide all või osalenud tuumakatastroofi tagajärgede likvideerimisel. Toetust makstakse üks kord aastas.

Välisriigis töötavate ja tagasipöördujate sotsiaalkindlustus ja -toetus (sh A1)

(vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 297)

Tagasipöörduja toetuse eesmärk on aidata enne 2024. aastat välismaalt Eestisse naasnud Eesti kodanikel ja eestlastel katta tagasipöördumisega seotud kulusid ning vältida nende sotsiaalmajandusliku olukorra halvenemist.

Tõend A1 väljastatakse inimestele, kes viibivad lähetuses välisriigis või töötavad mitmes riigis. Seda

võivad taotleda nii tööandja, töötaja kui ka ametnik. Tõendiga määratakse kindlaks isiku kindlustajariik. Tõendi väljastab riik, mille sotsiaalkindlustuse õiguskaske kohaldatakse ja sellega tõendab lähetuses viibiv või mitmes riigis töötav isik vastuvõtva riigi ametkonnale, et tema suhtes ei kohaldata ühegi teise tema tööga seotud riigi sotsiaalkindlustuse õiguskaske. Hiljem kasutatakse sotsiaalmaksu infot pensioni maksmise alusena.

Riikliku vanaduspensioni kogumisosa

(vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 306)

Rahvastiku vananemise mõjudega tegelemiseks loodi 2002. aastal riikliku vanaduspensioni kogumisosa ehk kohustuslik kogumispension. Inimene, kes on liitunud kohustusliku kogumispensioniga ja kelle eest makstakse Eestis sotsiaalmaksu, teeb sissemakseid kohustuslikku pensionifondi. Tema sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa jaguneb kaheks – 16% eest omandab ta jooksvalt rahastatava riikliku pensioni õigusi ja 4% kantakse kohustuslikku pensionifondi. Pensionile minnes koosneb riiklik vanaduspension samuti kahest osast – jooksvalt rahastatavast riiklikust vanaduspensionist (I samm) ja riikliku vanaduspensioni kogumisosast (II samm). Viimati nimetatud sõltub kohustuslikku pensionifondi kogutud summa suurusest ja inimese vanusest pensionile minekul.

LISA 2.

Teenuste rahastamise kava

* Teenuste eelarved on indikatiivsed ning on kajastatud täiendava info andmiseks.

Programmi teenuste rahastamise kava	Eelarve			
	2026	2027	2028	2029
Programmi kulud	4 078 075 609	4 332 046 472	4 584 536 011	4 827 949 853
Tegevus 1. Vanemaealiste heaolu ja ühiskonnaelus osalemise toetamine	178 865	140 583	144 078	169 727
Vanemaealiste poliitika-kujundamisesse kaasamine	152 912	116 459	108 340	108 340
Hoiakute muutmine vanemaealistesse töötajatesse	25 953	24 124	35 738	61 387
Tegevus 2. Sotsiaalkindlustuse kujundamine ja pensionide maksmine	4 077 896 744	4 331 905 888	4 584 391 933	4 827 780 125
Sotsiaalkindlustuspoliitika kujundamine ja selle elluviimise korraldamine	645 920	659 906	625 803	596 581
Pensionipoliitika kujundamine ja selle elluviimise korraldamine	1 044 787	1 079 966	564 805	535 582
Riiklik vanaduspension	3 401 621 355	3 624 858 789	3 833 400 141	4 032 433 466
Riiklik töövõimetuspension	7 972 764	7 707 857	7 344 038	7 091 324
Riiklik toitjakaotuspension	17 816 607	2 128 488	2 021 937	1 890 143
Üksi elava pensionäri toetus	16 763 263	17 016 186	17 182 186	17 345 186
Olümpiavõitja toetus	248 662	265 659	277 899	318 807
Represseeritu ja tuumakatastroofi tagajärgede likvideerija toetus	2 020 273	1 941 341	1 859 044	1 782 508
Välisriigis töötavate ja tagasi-pöördujate sotsiaalkindlustus ja -toetus (sh A1)	163 113	147 697	116 080	86 528
Riikliku vanaduspensioni kogumisosa	629 600 000	676 100 000	721 000 000	765 700 000